

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 43.

V Ljubljani, 26. vinotoka 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Ōrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Demokratizacija. — Naš denarni zavod. — K imenovanju novih okrajnih šolskih nadzornikov na Kranjskem. — Spomini na Belgrad. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Demokratizacija.

+ Ko je finančni minister Korytowski predložil dunajski zbornici proračun za leto 1907., je v svojem govoru poudarjal tudi potrebo praktiške izobrazbe. To potrebo naglašajo dandanes govorniki vseh strank in na vseh zborih in shodih.

Prihodnje leto dobi Avstrija enoindvajset novih srednjih šol. Taka pomnožitev teoretiških učilišč je napotila finančnega ministra, da je dejal v omenjenem govoru: „V tem, da vzgajamo ljudi, ki jim praktiško delo ne bo glavna stvar, vidim pač neko prednost, katere gotovo ne smemo prezreti. Vendar pa ne sme biti prevelik odstotek takih ljudi, že zato ne, ker hočejo živeti povečini od države in njenih dohodkov in ker je vsaj za sedaj državna potreba kandidatov za državne službe več nego pokrita. Zato pač mislim, da bi si pridobili oni gospodje, ki so se že tolikokrat nesebično in požrtvovalno zavzeli za želje in stremljenja prebivalstva in se izkazali tako prave prijatelje izobrazbe in kulture, nevenljivih zaslug, ako bi svoj vpliv uporabili v to, da široke mase pouče o veliki koristi, ki jim jo daje praktiška izobrazba na strokovnih šolah vsake vrste, kakor na obrtnih, trgovskih, kmetijskih in podobnih šolah. To bi bilo tem bolj potrebno, ker je v industriji velika potreba višjih delavnih sil, ki se jim ponuja v materialnem oziru prav lepa eksistenca“.

Tem besedam dostavlja celjska „Domovina“ resnično trditve, da nimamo Slovenci najmanjše nepotrebne šole, da se nam je treba še z vsemi silami boriti celo za najnujnejše, zakaj na Štajerskem, Koroškem, v Istri in na Tržaškem nimamo niti toliko, kolikor je potrebno za kulturni eksistenčni minimum.

Po pravici trdi „Domovina“, da je sramota za državo, v kateri se narodu, ki hrepeni po izobrazbi, sistematiško zapira pot do omike in napredka, in hudodelstvo je ono nečuvstvo popustanje nasprotnikov, ki so šolsko vprašanje, ki je zgolj kulturno, izpremenili in ponižali v politiško vprašanje. Pride doba, ki bo to zaslepljenost sedaj gospodujočih plemen v Avstriji dostojno ocenila in njih politiki dala ono ime, ki ga edino zasluži: barbarizem!

Slovenci nimajo niti zadostnega števila osnovnih šol, nič srednjih in nič strokovnih šol. Dosledno jih prezirajo in zapostavljajo. Na poti k napredku stoje vse mogoče zapreke. Zato

smo Slovenci zaostali, ker smo morali zaostati za srečnejšimi tekmeči. Ti se nam zaradi tega posmehujejo in izkoriščajo našo zaostalost v gospodarskem oziru.

Besede finančnega ministra so za Slovence simpatične, če smemo sklepati iz njih, da naznanjajo novo dobo, dobo demokratizacije našega avstrijskega šolstva.

Skrajni čas je, da se tudi v Avstriji začnejo posvečati najboljše sile praktiškim poklicem, praktišemu delu in ne samo takozvanim učenim, zgolj teoretiškim stanovom.

Tak preobrat bi pospeševal demokratizacijo naših šol, naše državne uprave, našega časnikaštva. Pripomogli bi zdravi pameti do veljave in z njo načelom spravljalosti med narodi, brez katere ni mogoč pravi napredek ne na gospodarskem, ne na prosvetnem polju. Današnja državna uprava je v rokah teoretiško izobraženega uradništva, ki se čedalje bolj izolira in čedalje bolj okameneva v posebno kasto, katera nima s praktiškim življenjem nikake zveze, nobene prave simpatije s praktiški poklici, ker jih ne pozna in ni imelo nikdar prilike, da bi jih spoznala. Zato postajajo državni uradi bolj tvornice za reševanje aktov, kakor oblastva, ki bi imela voditi, nadzorovati in regulirati produkcijo novih vrednosti na vsakem polju človeške delavnosti. To odtujevanje je pa škodljivo, in treba mu napraviti konec.

V državni upravi je treba odkazati mesta tudi praktiško izobraženim ljudem, tehnikom, trgovcem, industrijalcem, obrtnikom, poljedelcem itd. Samo tako bo mogoče, da se ustvari ona vez med delujočim prebivalstvom in upraviteljem države, ki je potrebna, ako hočemo uspešno napredovati, namesto da eden drugega oviramo, kakor je to dandanes.

Ta demokratizacija uradništva bo pa mogoča, ako se demokratizujeta parlament in vlada. Le ko bo vlada v rokah parlamentarnih ministrov, bo mogoče tudi v tem oziru misliti na potrebne reforme.

Demokratski parlament in demokratska vlada bo pa tudi avstrijskim narodom nasproti pravičnejša in ne bo več stala na poti gospodarskemu in kulturnemu razvoju, temveč ga bo pospeševala po svojih najboljših močeh. Spoznala bo namreč tako jasno resnico, ki je današnji mogočnejši v svoji sebični zaslepljenosti nočejo videti, da je država tem mogočnejša, čim bogatejši, čim zadovoljnejši in čim bolj prosvetljeni so njeni narodi.

Toda kakor je to spoznanje preprosto in jasno, vendar je do njega še dolga pot, ker odvrta pozornost od pametnega dela političke, osebne in straukarske strasti.

Naša in naših poslancev dolžnost pa je skrbeti za to, da damo priliko vladi, katere član je minister Korytowski, da nam dejanski dokaže, je li voljna dati tudi Slovincem priliko, da se v strokovnih šolah bolj izobrazijo za praktične poklice. Slovincem je na stotisoče, ki nimajo n. pr. na Štajerskem niti ene trgovske, nobene obrtne in nobene kmetijske slovenske šole, ki pa plačujejo v denarju in v krvi toliko davka kakor njih srečni sosede, ki imajo vsega v izobilju. Dajte tudi temu avstrijskemu narodu vsaj majhen del tega, do česar ima pravico!

Le na ta način je mogoče priti do prepričanja, da ne eksistuje avstrijska enakopravnost samo na papirju, ampak da z enako dobroto objema vse narode. Znano geslo „Justitia — fundamentum regnorum“ ne sme biti ironija, ampak biti mora blažena resnica!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca kimavca 1906 K 202.003'00.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

K imenovanju novih okrajnih šolskih nadzornikov na Kranjskem.

+ Blíža se čas, ko poteče funkcijska doba sedanjim okrajnim šolskim nadzornikom na Kranjskem in ko imenuje vlada nove nadzornike. Imenuje jih vlada — to je treba pomniti!

Spomini na Belgrad.

Prijatelju in pobratimu Jovanu P. Jovanoviću posvetil — a.

II.

„Beograd!“

Ta klic mi je zbudil v spomin vse one zatemnele in javne pojme, ki sem jih vsrkal vase tako v šolski dobi kakor v poznejšem življenju.

Duša mi je zatrepetala, in srce mi je pričelo glasneje in hitreje biti, ko sem stopil prvič v svojem življenju na tako slavna zgodovinska tla, na ona tla, kjer so se bojevali združeni Slovenci, Hrvati in Srbi zoper skupnega sovražnika — krutega Turčina, braneč s svojimi telesi zapad, oni zapad, ki sedaj tako kruto in nehvaležno plačuje potomce onih junaško padlih pradedov . . .

Nad vse presrčen je bil sprejem na belgrajskem kolodvoru. Vkljub pozni nočni uri so prihтели srbski tovariši v naravnost impozantnem številu na kolodvor, na čelu jim kolikor toliko že znani tovariši izza Prešernovega slavja M. Stanojević, Jovan P. Jovanović, M. Popović in drugi.

Prišedši na prostrani peron belgrajskega kolodvora, smo hitro poiskali ključke svojih kovčegov, ker smo bili mnenja, da nam natančno po vseh zakonih preiščejo našo prtljago. — A

Imeli smo že večkrat priliko, da smo morali govoriti o pravicah in dolžnostih okrajnih šolskih nadzornikov. Govoriti smo morali — to je tudi treba pomniti! Prav zaradi tega smo se večkrat krvavo zamerili, a govorili smo v imenu učiteljstva, ki najbolj čuti moč svojih nadzornikov, in zagadelj je naša vest mirna in čista. Ko bi molčali mi, bi molčal ves svet, ki se malo meni za to, kakšno je življenje učiteljstva. Odnekad je bilo zakleto v bedo in upreženo v delo; čemu bi se torej vznemirjal svet zaradi takih privilegijev?! . . .

Dolžnost nadzornikova je, da pospešuje z vsemi svojimi močmi pravi in istiniti razvoj in napredek šolstva in da je učiteljstvu prijatelj, podpornik, svetovalec in zagovornik. To mora vedeti tudi vlada, ki naj izbere za nadzornike može, ki bodo lahko zadoščali tej nalogi. Ako pokliče na taka mesta prave može in pedagoge, sme biti prepričana, da bo z njimi koristila šolstvu in učiteljstvu. Vsak nadzornik mora biti plemenit in značajan mož, ki je vsestransko moderno izobražen. Samo taki ljudje ne morejo biti bornirani birokrati, ki samo ovirajo napredek in kažejo svojo oblast s šikanami. Na to opozarjamo vlado še dovolj zgodaj, da se ne bo moglo reči, da nam je vseeno, kdo vodi in vlada naše šolstvo.

Kakšni ne smejo biti nadzorniki, ve učiteljstvo iz svoje izkušnje. Te izkušnje govore tako:

1. Nadzornik ne sme biti pedagoško napol izobražen in ne sme poznati ljudskega šolstva le iz dobe svojih otroških šolskih let.

2. Nadzornik ne sme smatrati svojega posla kot postransko opravilo ter se ne sme izgovarjati, da za kako važno šolsko stvar nima časa.

3. Nadzornik ne sme v eni uri nadzorovati n. pr. kar treh razredov, potem pa lahkomišelnio obsojati učitelje, ki jih pravzaprav ne pozna.

4. Nadzornik naj ne hodi na koncu zadnje ure v razred in ne sme zahtevati podaljšanja pouka čez zakonito določeni čas, ker so takrat otroci raztreseni in za pouk nesprejemljivi.

5. Nadzornik tudi ne sme samovoljno odpravljati vročinskih počitnic ter napovedovati popoldanski pouk, če ga ni.

namesto tega nas prisotni graničarji prav prijazno pozdravijo, kličeč nam: „Živeli Slovenci!“

In čutili smo vsi, da se nahajamo v istini na svobodni zemlji. — In naša srca so tem jasneje vzplamtela . . .

V dolgih vrstah ekvipaž smo se pomikali proti svojim nočiščam po mirnih belgrajskih ulicah, noseč v svojih srcih neko čudno, neutešljivo hrepenenje . . .

In prepričan sem, da bi oni trenutek, ko smo se tako vozili, ne vedeli pravega odgovora, ako bi nas kdo vprašal, o čem sanjarimo . . .

V steklenem salonu hotela „Kasino“ nas je sprejelo srbsko učiteljstvo tako ljubeznivo, kakor zna in more sprejeti edino le gostoljubno in svobodno slovansko učiteljstvo!

Ure so tekale po bleskovo; ona utrujenost, ki nas je tako mučila v železniških vozovih, nas je popolnoma ostavila, zakaj našli smo zlata srca, in naš sluh se je naslajal ob onih otožno-hrepenečih glasovih, ki jih pozna edino le jugoslovanska pesem . . .

„Beograd!“

Ime, ki je zaslovelo širom širokega sveta!

A preden nadaljujemo svoje spomine, si oglejmo natančneje to svobodno mesto svobodne Srbije.

Mesto se razprostira ob izlivu Save v Dunav obrežno-anfiteatralično in nudi kaj slikovito podobo. Zakaj iznad rdeče kritih streh izvečine jenonadstropnih hiš se smelo vzdiguje sloki stolp